

dat zij niet eens hun eten betalen, is het toch niet, zooals het behoort. Als honderduizenden voor ziekenhuis- en sanatoriumbehandeling worden verzekerd, behoeft de premie niet hoog te zijn, kunnen de ziekenhuizen en sanatoria zonder vrees voor overbelasting der bevolking verrijzen en worden de telkens in de couranten verschijnende openbare inzamelingen voor sanatoriumcandidaten grootendeels overbodig.

SI VIS PACEM. — Om aan het verzet der ziekenfondsbesturen te Breslau om zich naar het Berlijnsche verdrag te gedragen een einde te maken, en ook de regeering een aansporing te geven om ook hier in te grijpen, werd den 30sten Januari besloten, de behandeling der ziekenfondspatiënten geheel over te laten aan de zoogenaamde „noodhelpers”, dus behalve in geval van nood, ziekenfondsleden ook niet als particuliere patiënten te behandelen. Dit besluit zou een week later tot uitvoering komen, doch den dag vóór dezen fatalen termijn kon in de dagbladen worden bekend gemaakt, dat de verscherpte maatregel voorloopig werd uitgesteld, omdat was besloten tot nieuwe onderhandelingen tusschen het bestuur van het Leipziger Verband, den leider der ziekenfondsen, FRÄSSDORF, en den minister van handel. Overigens is reeds in het Abgeordnetenhaus gesproken over de hoedanigheden der „noodhelpers”, waaronder zich een grijsaard van 75 jaren en een maatschappelijk wrak bevindt, dat reeds in een bedelaarskolonie had vertoefd. Ook de bestuurders van het ziekenfonds hadden de hulp dezer lieden moeten inroepen — die volgens hun eigen beweren „einwandfreie Herren” zijn — als het scherpe besluit tot uitvoering zou zijn gekomen. En dat zou niet meer dan billijk zijn geweest, of eigenlijk zou men den maatregel hebben kunnen beperken tot deze personen, die voor de hun toevertrouwde verzekerden de „noodhelpers” wel goed genoeg vonden, maar zelf de hulp van andere artsen inriepen.

„Ich weiss, sie tranken heimlich Wein und predigten öffentlich Wasser” is ook op zulke lieden van toepassing.

PINKHOF.

INGEZONDEN.

TYPHUS-VACCINATIES.

Geachte Redactie,

Op een door mij geschreven referaat over de vaccin-behandeling van de febris typhoidea in n°. 1 van den loopenden jaargang verschenen (bldz. 42) zijn in n°. 2 (bldz. 139) onder „Briefwisseling” twee aanmerkingen gemaakt 1):

1°. De methode is door mij alleen aangeduid als de vaccin-behandeling volgens METCHNIKOFF en BESREDKA bestaande uit inspuitingen van levende typhus-bacillen zonder erbij te voegen, dat deze levende bacillen gesensibiliseerd waren. Intusschen is het essentieele der gerefereerde mededeeling niet een verslag over de inspuitingen van gesensibiliseerde bacillen, doch over de inspuitingen van levende bacillen. Gesensibiliseerde doode bacillen spotten BESREDKA en METCHNIKOFF reeds voor jaren in. Zij hebben deze methode echter verlaten, omdat zij op deze wijze geen resultaat konden verkrijgen. Sinds twee jaar gebruiken zij echter gesensibiliseerde levende bacillen. Het scheen mij dus voldoende de methode op de bovengenoemde wijze aan te duiden, te meer waar in het gerefereerde artikel op elke bladzijde steeds weer de nadruk wordt gelegd op het feit, dat levende bacillen, niet dat gesensibiliseerde bacillen worden ingespoten en over de methode van het sensibiliseeren met geen woord gesproken wordt.

1) Door ons is verzuimd aan dr. SNAPPER persoonlijk kennis te geven van de gemaakte aanmerkingen. Dit is de reden van zijn vertraagde repliek.

Redactie.

20. Het referaat zou ten onrechte den indruk wekken, dat deze vaccin-behandeling ook therapeutisch werd aangewend, terwijl zij in werkelijkheid uitsluitend als prophylacticum zou zijn toegepast. Uit deze aanmerking moet ik besluiten, dat de „zeer bevoegde zijde” het stuk van METCHNIKOFF en BESREDKA niet nauwkeurig heeft gelezen.

Dat zij in hun vaccin wel degelijk een therapeutisch middel zien, blijkt reeds uit de noot op bldz. 612 hunner verhandeling. Daar leest men: „Nous demandons à nos correspondants . . . de nous renvoyer au bout d'un certain temps un questionnaire que nous leurs adressons. Ce questionnaire est ainsi conçu :

10. etc.

De 5de vraag luidt :

50. Avez-vous traité des typhiques avec le vaccin ? Combien ?”

Duidelijker nog spreekt de volgende alinea op bldz. 617 van het artikel: „Des observations cliniques, de plus en plus nombreuses montrent que le virus-vaccin est, tout au contraire, fort utile non seulement pendant l'incubation de la fièvre typhoïde, mais même en pleine évolution de la maladie. Nous n'avons qu'à rappeler ici les effets si encourageants de vaccinothérapie obtenus au moyen de ce virus, dans les cliniques et services hospitaliers d'Algers, de Marseille et de Paris”.

Naar ik meen kan er geen verschil van meening bestaan over de vraag of METCHNIKOFF en BESREDKA hun vaccin als therapeuticum beproefden en het als zoodanig wenschten te zien toegepast.

Groningen,

Hoogachtend

10 Februari 1914.

I. SNAPPER.

Geachte Redactie,

Naar aanleiding van het referaat van dr. SNAPPER over typhus-vaccinaties heb ik mij, als lid der Vereeniging, welke het *Tijdschrift* uitgeeft, tot u gewend met eenige opmerkingen betreffende het refereeren in het algemeen en het bedoelde referaat in het bijzonder.

Wat het eerste punt, waarop dr. SNAPPER terugkomt, betreft, blijkt uit de toelichting, welke de referent thans zelf geeft, m.i. overtuigend, hoe verkeerd het van hem was, te verzwijgen, dat het vaccin uit *gesensibiliseerde* levende typhus-bacillen bestond. Ik maak mij sterk, dat verreweg de meeste lezers dit niet begrepen hadden. Voor zoover ik heb kunnen nagaan, werd nimmer in het *Tijdschrift* van de oorspronkelijke, reeds van 1902 dateerende methode van BESREDKA gewag gemaakt, maar hoe ook, het gaat niet aan bij den lezer een zoodanige bekendheid daarmede te onderstellen, dat de bedoelde toevoeging overbodig was. Zooals het er staat in het referaat, moest menigeen tot de voorstelling geraken, dat er met levende typhus-bacillen zonder meer werd ingespoten. Eerst het sensibiliseeren maakt ze betrekkelijk onschadelijk en stempelt ze tot vaccin; dit blijft dus het essentiele der methode en niet, dat de bacillen levend waren. Een levend vaccin is niets nieuws, integendeel het oudste, wat er op dit gebied bekend is, adres aan JENNER en PASTEUR. METCHNIKOFF en BESREDKA waren voorzichtiger dan uw referent. Hoewel zij, in een bacteriologisch vaktijdschrift als *Ann. de l'Inst. PASTEUR* schrijvend, dooreengenomen op meer der zake kundige lezers mochten rekenen dan die van ons *Tijdschrift*, verzuimen zij toch niet, duidelijk en bij herhaling te doen uitkomen, dat zij met „bacilles vivants sensibilisés” werkten.

Wat het tweede punt aangaat, de citaten, waarop dr. SNAPPER zich beroept, zijn — dit enkel ter inlichting — niet te vinden in het stuk van METCHNIKOFF en BESREDKA — hetwelk uitsluitend over preventieve enting handelt — maar in een